

Quito Normları: Sanatsal ve Mimari Değeri olan Anıt ve Arazilerin Korunması ve Kullanımına İlişkin Toplantının Son Raporu (ICOMOS, 1967)

The Norms of Quito: Final Report of the Meeting on the Preservation and Utilization of Monuments and Sites of Artistic and Historical Value

29 Kasım- 2 Aralık 1967, Ekvator- Quito (OAS)

I. Giriş

Anıtsal mirasın temel düzeyde korunması ve kullanılması olgusunun, Amerikan hükümetlerinin gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği çokuluslu çalışmalara dahil edilmiş olması iki açıdan cesaretlendiricidir: İlk olarak, bu yolla devletin başkanları Amerika içinde işbirliğini gerektiren acil bir durumun varlığını açıkça kabul etmektedir; ikincisi, Punda del Este'deki (Uruguay) toplantının başlıca amacı yarıkürenin gelişimine yeni bir itici güç vermek olduğu için, bu kültürel miras kaynaklarının ekonomik bir varlık olduğu ve ilerleme araçlarına dönüştürülebileceği kabul edilmektedir.

Anıtsal ve sanatsal zenginliklerin ihmalinin ve korunmasının yarattığı eksikliğin bir sonucu olarak çoğu Amerikan ülkesinin hızlı fakirleşme oranı hem ulusal hem de uluslararası önlemleri gerektirmektedir. Ancak son analizde, bu önlemlerin pratik faydası ekonomik ve sosyal gelişim uğruna kültürel mirasın değerine dayanacaktır.

Bu raporun tavsiyeleri o amaç gözetilerek oluşturulmuş ve belirli bir biçimde Amerika Başkanları Bildirgesi'nin Bölüm V, paragraf d, Çokuluslu Çabalar hükümleriyle uyum içinde, arkeolojik, tarihi ve sanatsal değeri olan anıtların ve arazilerin uygun korunmasına yöneltilmektedir.

Bununla birlikte, mimari ve sanatsal refah arasındaki yakın ilişki açısından, diğer değerli kültürel miras kaynakları ve nesnelere, sürekli bozulma ve tahribini önlemek için uygun bir şekilde korunması gerektiğini kabul etmek zorunludur. Ayrıca bu kaynakların, aranan amaçlar başarılabilecek şekilde ve modern müzecilik teknikleriyle uyum içinde uygulanarak sergilenmesi zorunludur.

II. Genel Düşünceler

1. Mekan, anıt kavramından ayrılmaz bir kavram olduğu için, devlet yönetimi çevreleyen şehir bağlamı veya doğal çevreye doğru genişletilebilir ve genişletilmelidir. Ancak, kendisini oluşturan öğelerden hiçbirisi bireysel olarak ele alınırken böyle bir sıfatı hak etmese de anıtsal bir bölge, yapı veya arazi var olabilir.

2. Devlet koruması altında olan manzaralı alanlar ve başka doğal harikalar kendiliklerinden doğal anıtlar değildir. İnsanın tarihi ve sanatsal damgası, özgün bir mekanın veya arazinin belirleyici gruplandırma için elverişli olması açısından zorunludur.

3. Bir varlığın tarihi veya sanatsal önemini ve anlamını belirleyen koşullar veya varlığın doğasında olan değerine bakılmadan, devlet böyle olduğunu açıkça açıklamadıkça bir anıt inşa

etmeyecektir. Ulusal bir anıtın bildirgesi nu resmi kimliği ve kaydı olmasını gerektirir. O zaman itibariyle, söz konusu olan varlık kanun ile taahhüt edilen özel korumaya tabi olacaktır.

4. Her ulusal anıt sosyal bir işlevi yerine getirmek için kastedilerek tasarlanır. Bu sosyal işlevi sağlamak ve her durumda, hangi dereceye kadar özel varlık ve özel çıkarlarla uyumlu olduğunu tespit etmek devletin sorumluluğundadır.

III. Günümüz Amerika'sında Anıtsal Miras

1. Amerika ve özellikle Latin Amerika'nın çok sayıda anıtsal kaynaklara sahip olduğu zaten açıktır. Kolombiya öncesi kültürlerin görkemli eserlerine ek olarak, bu yarıküre uzun kültürel tarihinin temsilcisi olan çeşitli mimari ve sanatsal ifadeler bolluğu sunmaktadır. Yeni bir çevreye uyum sağlama olgusundan doğmuş olan yerli bir aksan, ithal edilen çizgileri, birçok özgün ve farklı yerel ifadeden oluşan gerçek Amerikan tadı ile damgalamaktadır. Her zaman erişilemeyen veya tamamıyla keşfedilemeyen üstün önem taşıyan arkeolojik kalıntılar, geçmişten eğlendirici yaşam savaşçıları, şehir toplulukları ve şehrin bütünüyle birlikte canlı tarihi ilgi noktası ve turistler için cazibe merkezi haline gelebilir.

2. Bu mirasın çoğunun son birkaç on yıl boyunca nedensizce yok edildiği veya şu anda yakın yıkılma tehlikesi içinde olduğu eşit derecede açık bir gerçektir. Latin Amerikan ülkelerinin büyük çoğunluğunda arkeolojik, tarihi ve sanatsal mülkiyetlerin keşfinin azalmasına birçok etken katkıda bulunmuş ve hala bulunmaktadır, Ancak bu potansiyel zenginliğin artarak hızlanan tahribatı için temel nedenin etkili ve pratik koruma için geçerli önlemleri yürürlüğe koyacak resmi bir politikanın yanı sıra, kamu yararı ile ulusun ekonomik faydası adına anıtsal mirasın zenginleştirilmesinde teşvik edilme eksikliği bulunduğu kabul edilmelidir.

3. Amerika'nın doğal kaynaklarının ayrıntılı istismarı ve sosyoekonomik yapıların dereceli dönüşümünü gerektiren büyük, ilerlemeci bir çaba ile meşgul olduğu bu kritik durumda, anıtsal binalar, araziler ve alanların korunması ve kullanımı ile ilgili sorunlar özellikle önemli ve yerindedir.

4. Hızlanan gelişimin bütün süreci, paha biçilmez değerdeki tarihi bir geleneğin kanıtı olan geçmişin ifadelerini ve belirgin özelliklerini silerek değişmeye ve hatta tamamen manzarayı çirkinleştirmeye eğilimli endüstriyel tesislerin ve yapılanma yoluyla kapsamlı alanların işgal edilmesini ve altyapının genişlemesini gerektirmektedir.

5. Yakın zamana dek geçmişin ihtişamının kanıtı olarak zengin bir anıtsal mirası –kiliseler, meydanlar, çeşmeler ve kişisellikleri ile çekiciliklerini vurgulamak için bir araya getirilmiş dar sokaklar- barındıran birçok Latin Amerika şehri mimari şekillerinin tanınmayacak kadar bozulması ve kötüleşmesi sürecine maruz kalmıştır. Bunların hepsi yanlış anlaşılın ve hatta yanlış yönetilen şehir kalkınması adına yapılmıştır.

6. Yarıkürenin birçok şehrinde bu sorumsuz şehir yağmacılığı hareketleri yoluyla tahrip edilen potansiyel refahın, bu gibi hareketleri haklı çıkarmak için iddia edildiği gibi kuruluşlar ve altyapısal iyileştirmelerden doğan ulusal ekonomiye olan faydaları çok aştığını ortaya koymak abartı olmayacaktır.

IV. Uzlaşma Çözümü

1. Şehir kalkınmasının gereklerini çevresel değerlerin korunmasıyla uzlaştırma ihtiyacı günümüzde hem yerel hem de ulusal düzeylerde planların biçimlendirilmesinde esnek bir

standarttır. Bu konuda, düzenleyici plan bile tarihi mahallelerin şehir dokusuna ve çevresel çıkar topluluklarına bütünleştirilmesine izin verecek şekilde yürütülmelidir.

2. Anıtsal ve sanatsal mirasın korunması ve artırılması teoride ya da pratikte bilimsel olarak geliştirilmiş şehir planlama politikasıyla çatışmaz. Tersine, böyle bir politikayı tamamlamaya hizmet etmelidir. Bu bakışın doğrulanmasında, Avrupa Konseyi Kültürel ve Bilimsel Komisyonu'na (1963) arz edilen Weiss Raporu'ndan şu metni tırnak içinde vurguluyoruz: "Geçmişini yok etmeden geleceği hazırlamak ve ona hizmet etmek için, bir ülkeyi çirkinleştirmeden geliştirmek mümkündür. Yaşam standartlarının iyileştirilmesi ilerlemeci bir materyal refahın başarılmasına sınırlanmış olmalı, insanın saygıdeğerliği üzerine kurulu bir yaşam şekli oluşturulmasıyla ilişkili olmalıdır."

3. Düzensiz modernleşme sürecinin ezici kabulü ile ciddi şekilde uzlaşan Latin Amerika geçmişi ve kültürel ufkunun devamlılığı bölgesel anıtsal mirasın korunması, kurtarılması ve artırılması ile hem ani hem de uzun vadeli ve çokuluslu planların hazırlanması için önlemlerin benimsenmesini gerektirir.

4. Uluslararası uzmanlaşmış kurumların sorunun kapsamını kabul ettikleri ve yakın yıllarda memnun edici çözümler bulmak için her çabayı gösterdikleri onaylanmalıdır. Amerika kendi deneyimlerine başvurabilir.

5. 1932 Atina İmtiyazından beri, birçok uluslararası kongre, günümüzde hakim olan bakışı şekillendirmeye yardım etmiştir. Bunlar arasında sorunla en derinden ilgilenen ve özel tavsiyelerde bulunanlar Uluslararası Mimarlar Birliği (Moskova, 1958); tarihi birleşikler sorunuyla uğraşan Uluslararası Barındırma ve Şehircilik Federasyonu Kongresi (Santiago de Compostela, 1961), Venedik Kongresi (1964) ve Amerika'ya göre hayati bir önem taşıyan bu soruya başlıca pratik bir yaklaşım sunan son ICOMOS toplantısıdır (Cocares, 1867).

V. Anıtların Ekonomik Değeri

1. Arkeolojik, tarihi ve sanatsal anıtların, ülkenin doğal zenginliği ile aynı anlamda ekonomik kaynaklar olduğunu farz edelim. Sonuç olarak, korunmalarına ve uygun kullanımına sebep olan önlemler sadece kalkınma planlarıyla ilişkili olmakla kalmaz, aynı zamanda bu planların bir bileşenini de oluşturur ve oluşturmalıdır.

2. Amerika içindeki ilişkilerin geniş görünümünde, tekrarlanan tavsiyeler ve sistemin çeşitli makamlarının kararları sorunu giderek en üst düşünce düzeyine çıkardı: Devlet Başkanları Toplantısı (Punda del Este, 1967)

3. Bu toplantıdaki arkeolojik, tarihi ve sanatsal mirasın kullanımı ve uygun korunma sorununun toplantıya davet etmek için devlet başkanlarına yol gösteren aynı temel nedenlerden ortaya çıktığı açıktır. Barış İttifakı'na yeni ve daha kuvvetli bir hız vermek ve yarıküre işbirliğine rağmen, OAS üye ülkelerinin ekonomik kalkınması için gereken ilave yardımı sunmak.

4. Bu, Başkanlar Bildirgesi'nde Bölüm V, A., madde 2'de görünen "kullanım" kelimesinin kullanılmasını açıklamaktadır:

Çokuluslu Çabalar

...

2. OAS'ın uygun kurumları

d. Latin Amerika ülkeleri işbirliğini arkeolojik, tarihi ve sanatsal anıtların korunmasına ve kullanılmasına yaymak üzere yönlendirmek.

5. Daha belirli bir şekilde, Konseyin yetki alanı dâhilinde Başkanlar Bildirgesi'nin hükümlerini uygulamanın tek amacını çağırılmaktadır. Latin Amerika Ülkeleri Kültürel Konseyi'nin İkinci Özel Toplantısına ait Karar 2'de aşağıdaki ifade yazılıdır:

Uye devletlerin kültürel mirasına yapılacak teknik destek ve finansal yardımın uzantısı bu devletlerin ekonomik ve turist seyahat gelişiminin bir parçası olarak yürütülecektir.

6. Bu kısaca, ulusal ekonomik gelişmeyi teşvik etmenin dolaylı bir aracı olarak kullanılabilir anıtsal kaynakların uygun değer kullanımını güvence almak amacıyla ulusal çabaların hareketlendirilmesi sorunudur. Bu da genel nazım plan dahilinde özgün projelerin hazırlanması ve kullanılabilir kaynakların değerlendirilmesi anlamına gelen, ulusal düzeyde hazırlayıcı planlamayı ima etmektedir.

7. Latin Amerikan işbirliğinin bu kalkınma görünümüne yayılması zımnen çoğu durumda gerçek olasılıklarını aşan bir çabaya kendi içinde eşit olmadığı gerçeğini tanımıştır. Birçok gelişmekte olan üye devlet sadece çokuluslu aksiyon yoluyla asli teknik hizmetleri ve finansal kaynakları edinebilir.

VI. Kültürel Mirasın Kullanılabilirliğini ve Değerini Artırmak

1. Alandaki uzmanlar arasında artan bir şekilde yaygın hale gelmeye başlayan 'değer artırma' terimi özellikle günümüz Amerika'sına uygulandığında uygundur. Amerika'nın varlığını tanımlamaya en uygun olgu, ulusların kültürel mirasını içeren bütün kaynakların sorgusuzca azami verimle kullanımını acilen sağlama ihtiyacıdır.

2. Tarihi ve sanatsal bir varlığın kullanılabilirliğini ve değerini artırmak ona, doğasından eksiltmeden, karakteristiklerini vurgulayıp en uygun kullanımına izin veren objektif ve çevresel koşulları sağlamaktır. Artırma üstün bir amaç temelinde işlemek üzere yorumlanmış olmalıdır. Latin Amerika durumunda, bu amaç şüphesiz bölgenin ekonomik gelişimine katkıda bulunacaktır.

3. Başka bir deyişle bu yerel olanın eşsiz özel bilgisinden kitlelerin hazzına ve farkındalığına çıkararak ve artıran, dar tarihi ve sanatsal anlamının küçüklüğünün ötesinde, bir yeniden değerlendirme süreciyle kendisinden yaralanılmayan bir kaynağı üretken hale getirmenin ekonomik potansiyelini, mevcut değerle birleştirme sorunudur.

4. Toplamak gerekirse, anıtsal ve sanatsal miras değerlerini ve kullanılabilirliğini artırmak, bu özelliklerin her birini ve hepsini doğasıyla uyum içinde kullanılabilir hale getirme amacıyla karakteristiklerini ve değerlerini, kendilerine atanan yeni işlevi tamamen gerçekleştirebilecek bir noktaya vurgulayarak ve zenginleştirerek sistematik, başlıca teknik bir aksiyonu ima etmektedir.

5. Bir dereceye kadar çoğunluğun çıkarına olan bir yapının arazisinin, artırılırsa bir şekilde yerel yerleşimin bir kısmı haline geleceğini kastederek çevresindeki bir komşu ile uzlaşmış olduğu belirtilmelidir. Bu nedenle, koruma ve zenginleştirme standartları anıtın bütün çevresine yayılmalıdır.

6. Dahası, bir anıtın kullanışı ve değerinin artması uygun bir şekilde şehir çevresini ve hatta şehrin hemen yakınındaki alanları daha uzak olanlara yansıtır. Yansıtıcı etki yoluyla bir varlığın gerçek değerinde ortaya çıkan bu artış, göz önüne alınması gereken bir değer artırma türüdür.

7. Açıkça, bir anıt ziyaretçilerin ilgisini çekebildikçe, onun koruyucu gölgesi altına uygun donatılar kurmak daha çok tüccarın ilgisini çekecektir. Bu, değer artırmanın başka bir tahmin edilir sonucudur ve özel girişimi kolaylaştırıp teşvik ederken, arazinin ticarileşmesini ve asıl amacından sapmasını önleyen düzenleyici önlemlerin benimsenmesini ima eder.

8. Yukarıda söz konusu edilenler belirtilmiş tarihi ve sanatsal menfaate sahip anıtların ve binaların çevresel refah merkezi dâhilindeki çeşitliliğinin, ana yapılarının değerini artırmak ve onarmak için bir planın sonucu olarak bir bütün halinde zenginleştirilecek alanın kalan kısmı üzerinde bir çarpan etkisi gösterir ve bununla bağlantılıdır.

VII. Turistik Cazibe Olarak Anıtlar

1. Var olan esas kültürel değerler turist çıkarlarıyla birleşme yoluyla ne zayıflar ne de tavize konu olur; aksine, kültürel özelliklerin artan cazibesi ve dış hayranların artan sayısı önemleri ve ulusal anlamlarının farkındalığını teyit etmektedir. Aslına uygun restore edilen bir anıt ve orijinal değerlerini geri kazanan bir şehir topluluğu sadece tarihin yaşayan dersleri değildirler, aynı zamanda ulusal gururun yasal sebepleridirler. Uluslararası ilişkilerin daha geniş çerçevesinde, bu geçmişten gelen belgeler politik rakipler olan ülkeler arasında bile anlayışı uyum ve ruhsal paylaşmayı harekete geçirmektedir. Kültürü teşvik etme eğiliminden ne kadar uzak olsa da, ruhsal değerleri artırmaya yardım edecek her şey ister istemez o kültüre faydalı olacaktır. Avrupa doğrudan ya da dolaylı olarak tam ve onarılamaz yıkıma mahkûm olmuş kültürel mirasının büyük kısmının kurtuluşunu turizme borçludur ve modern insan kültürlü ve duyarlı olmaktan çok görsel olarak, güçlü turizm teşviki dolayısıyla bilimsel olarak kurtarılmış batı medeniyeti örneklerini izlemek yoluyla kendini zenginleştirme için artan fırsatlar bulmaktadır.

2. Kültürel özellikler turist seyahatinde böylesine önemli bir rol oynuyorsa, uzman bir teknik çerçeve dâhilinde uygun yenilemeleri ve ekipmanları için gereken yatırımın, gezi endüstrisi ile talep edilenlerle eş zamanlı olarak yapılması ve daha uygun olarak, her ikisinin tek bir ekonomik bölgesel kalkınma planı dahilinde ele alınması daha mantıklıdır.

3. Uluslararası Seyahat ve Turizm Üzerine Birleşik Devletler Konferansı (Roma, 1953) sadece ulusal planlar altında turist yatırımlarına yüksek öncelik verilmesini tavsiye etmekle kalmaz aynı zamanda “turist görüşünden, ulusların kültürel, tarihi ve doğal mirasının oldukça önemli bir etken olduğunu”, bu nedenle “o mirasın korunması ve muhafaza edilmesini sağlamak için tasarlanan uygun önlemlerin benimsenmesini” zorladığını vurgular. (Son Rapor, Belge 4). Ticaret ve Kalkınma Üzerine Birleşik Uluslar Konferansı (1964) sırayla, hem hükümet hem de özel finansman makamları ve organizasyonlarının “arkeolojik, tarihi ve manzaralı arazilerin korunması, yenilenmesi ve istenir kullanımını hedefleyerek çalışmak için en uygun şekilde yardım sunmasını” tavsiye etmiştir (Karar Eki A, IV.24). Yakın zamanda, o dünya kurumunun Ekonomik ve Sosyal Konseyi, Genel Meclisi’nin 1967 yılını Uluslararası Turist Yılı olarak belirtilmesini tavsiye ettikten sonra Birleşik Uluslar organizasyonlarının ve uzman kurumların “turist kaynaklarının iyileşmesini hızlandırmak amacıyla gelişmekte olan ülkelere teknik ve finansal destek için olumlu fikir” vermek üzere davet etmeye karar vermiştir (Karar 1109-XI).

4. UNESCO Genel Sekreterliği’nden özel ilgi gören bu başlıkla bağlantılı olarak, büyük itibara sahip hükümet dışı bir kurum olan Uluslararası Resmi Turist Seyahat Acenteleri Birliği ile işbirliği içinde etraflı bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma sınırları çizilmiş ölçütleri desteklemektedir ve

turist teşvikinin parçası olarak anıtsal kaynakların kullanımını için kültürel, eğitimsel ve sosyal sebepleri analiz ettikten sonra, karşılıklı alanlar için olan politikadan ortaya çıkan ekonomik faydaları vurgulamaktadır. İki özel menfaat, üç değeri belirtilmelidir: a) anıt değerinin uygun olarak yenilenmesinden ortaya çıkan turist trafiği o amaçla yatırılan sermayenin çabuk kurtarılmasını sağlar; b) böyle bir etkinliğin olmaması halinde kaybolacak bir anıttan uygun sunumdan kaynaklanan turist etkinliği anıtın bulunduğu bölgenin derin ekonomik dönüşümünü gerektirir.

5. Latin Amerikan ülkeleri sistemi içinde, yarı küredeki kültürel mirasa sahip birçok ülkede bu mirasın şimdiki ihmalî sorununa hem ulusal hem de bölgesel düzeylerde verilmesi gereken önemi vurgulayan birçok tavsiye ve karara ek olarak, yakın zamanlı uzman toplantıları turist endüstrisinin gelişiminde sanatsal ve tarihi menfaat anıtları tarafından oynanan rollerin kendi başlığına yaklaşımda bulunmuştur. Teknik Turist Seyahat Teşviki Komitesi dördüncü toplantısında (Temmuz-Ağustos 1967), ilgili Seyahat Endüstrisi Komitesi tarafından benimsenen ve aşağıdaki konuları içeren sonuçları destekleme kararı almıştır:

Arkeolojik, tarihi ve sanatsal doğası olan anıtlar ve diğer varlıklar turistlerin akışı için asli çekim güçleri olarak gelişim amaçları için uygun şekilde korunup kullanılabilir ve öyle yapılmalıdır.

Zengin arkeolojik, tarihi ve sanatsal mirasa sahip ülkelerde, o miras turist planlarında kesin bir etken oluşturmali ve bu nedenle, ilgili planların son şeklinde göz önüne alınmalıdır.

Tam olarak kültürel doğaya sahip ve turizmle ilgili etkinlikler, kurum ve teknik birimlerin her iki Latin Amerika etkinlik alanında bu hatlar boyunca düzenli işbirliği ile usulle çalışmalarını uygun hale getiren Amerikan uluslarının anıtsal ve sanatsal miraslarının uygun korunması ve kullanımında ortak bir çıkara sahiptir.

6. Yalnızca turist nazarından, anıtlar belli bölgelerde o endüstriyi işletmek için kullanılabilir “tesis”in asli bir parçasıdır, ancak bu anıtın hangi dereceye kadar hedef gösterilen kullanıma hizmet edebileceği sadece onun arkeolojik, tarihi veya sanatsal önemi olan kendine özgü değerine değil, aynı zamanda uygun kullanımını kolaylaştıran beraberindeki koşullara bağlıdır. Bu nedenle, onarım kendi içinde bir anıtın sömürülmesi ve bir bölgenin seyahat tesisinin bir parçası haline gelmesini sağlamak için her zaman yeterli olmayabilir. Sadece bu gibi diğer altyapı çalışmalarını üstlenmek, erişim yolları ve ziyaretçi evleri gibi, hepsini bölgenin çevresel doğasıyla bir arada tutmak kadar gereklidir.

7. Turist seyahatinin yüz yüze anıtlar ekonomik ve sosyal avantajları, özellikle mevcut zenginliklerini uluslararası turizme borçlu olan ve başlıca refah kaynakları arasında, kültürel özelliklerinin keşfini de katan Avrupa ülkelerinde en modern istatistiklerde besbellidir.

VIII. Sosyal Menfaat ve Kentsel Eylem

1. Muhtemelen, anıtsal mirası artırmayı amaçlayan ilk çabalar özel menfaatler küresi içinde geniş bir direnç alanıyla karşılaşmaktadır. Gelişmekte olan ülkeleri karakterize eden yenileme için atılımcı istek ve resmi ihmal yolları modern bir yaşam şeklinin ideal örneğine uymakta başarısız olan geçmişin bütün izleri için hor görmeyi artırmaktadır. Sosyal faydaya abartılı bir bireysel kişisel çıkar şekli olarak görmek için yeterli şehir eğitiminden yoksun olarak ve kamu yararı, “ilerleme ateşi” ile bozulmuş bir toplumun sakinleri, objektif olarak bakınca toplum için neyin en iyi olduğunu takdir edemeyen bir halde, yerel otoritelerin farksızlığı veya suç ortaklığı yoluyla tehlikeli bir şekilde yürütülen şehir yağmacılığının rollerinin sonuçlarını tahmin edemezler.

2. Bir alarm verilebilir ve verilmelidir ve her toplum tarafından sağlam ve ihtiyatlı önleyici bir hareket oluşturulabilir. Nasıl adlandırıldıklarına ve nasıl oluştuklarına bakılmaksızın, kültürel mirası korumaya adanmış şehir gruplarının teşvik edilmesi, özellikle henüz şehir düzenlemelerine sahip olmayan ve ulusal düzeydeki koruyucu hareketin zayıf olduğu veya her zaman etkin olmadığı yerlerde mükemmel sonuçlar almıştır.

3. Farkındalığı uyarmaya en iyi katkıyı örneğin kendisini görmek yapar. Binaların, meydanların ve arazilerin onarım ve yenileme dünyasının sonuçları bir kez görünür olduğunda, kamu genellikle yıkıcı harekete dur demeye çalışarak ve daha hırslı amaca erişilmesini destekleyerek uygun bir şekilde tepki gösterir.

4. Her durumda, bireylerin tarihi ve sanatsal mirasın kullanımı ve değerini artırmak için planlarda içinden geldiği gibi ve kapsamlı işbirliği mutlak bir şekilde küçük toplumlarda aslıdır. Sonuç olarak, bu gibi planların hazırlanması, planın uygulanmasıyla sistematik ve eş zamanlı olarak geliştirilen şehir eğitiminin ilgili bir programının akıllıca olup olmadığını göz önüne almalıdır.

IX. Değer Artırma Araçları

1. Başlıca tarihi ve sanatsal menfaat anıtlarının uygun kullanımı her şeyden önce kültürel ve ekonomik girişimlerin turizm adına yapılan çabalarla koordinasyonunu gerektirir. Bu yakınsak menfaatler daha tam bir şekilde uyum sağlayıp bağlantı kurdukça, son sonuç o kadar memnun edici olacaktır.

2. Bu gerekli koordinasyon, ilgili ülke öyle yapılmasını gerektiren yasal koşullar ve teknik araca sahip olmadıkça meydana gelemez.

3. Kültürel çerçeve dâhilinde, anıtsal mirası zenginleştirmek için herhangi resmi bir amaca şunlar önkoşuldur: etkili yasama, teknik organizasyon ve ulusal planlama.

4. Kültürel ve ekonomik projeler harici destek veya işbirliği için her görüşmeye hazırlayıcı bir adım olarak ulusal düzeyde bütünleştirilmelidir. Teknik ve finansal, böyle bir işbirliği ulusal çabaya bir eklemidir. Girişimde bulunmak üye devletlerin hükümetlerine bağlıdır; ülkeler projelerini biçimlendirme ve bunları genel gelişim planlarına bütünleştirme sorumluluğuna sahiptir. Aşağıdaki önlemler ve işlemler bu amaçlara yöneltilmiştir.

Ulusal Düzeyde Tavsiyeler

1. Anıtsal mirasın değerini artırma projeleri ulusal kalkınma planlarının parçasıdır ve sonuç olarak onlarla bütünleştirilmelidir. Bu projeleri yürürlüğe koymak için gereken yatırımlar, değeri restore edilecek alan veya bölgenin seyahat altyapısı tarafından ihtiyaç duyulanlarla eş zamanlı olarak yapılmalıdır.

2. Ülkeyi, değer artırma için özgün projeler yürütmek ve biçimlendirmek üzere olanaklı kılacak koşullarla donatmak hükümete bağlıdır.

3. Yukarıda adı geçen sonuçları başarmak için, şunlar gerekmektedir:

a. anıtsal zenginlik değerini artıran projelere, ulusal kalkınma planı dahilinde önem vermek;

b. uygun yasama, veya onun yokluğunda, kamu yararını her yerde sürdüren artırma projelerini kolaylaştırmak için başka hükümet düzenlemeleri.

c. uygulamasını bütün aşamalarda merkezileştirebilen nitelikli bir kurum yoluyla projenin eşgüdümlü idaresi

d. özgün projeler biçimlendirilip uygulanırken harici yardıma güvenilecek teknik bir ekibin tayin edilmesi.

4. Anıtsal zenginliğin değerini artırma sadece ulusal veya bölgesel kapsamlı bir düzenleme planıyla uyum içinde, planlı bir hareket yoluyla başarılabilir. Sonuç olarak, teşvik edilen projelerin ilgili şehir veya bölgede var olan düzenleyici planlarla bütünleşmiş olması aslidir. Bu planlar mevcut değilse, uygun bir şekilde oluşturulmalıdır.

5. İlgili anıtlar veya çevresel topluluklara ilişkin kültürel çıkarlar turist seyahat çıkarlarıyla eşgüdümlü olmalı ve bu, herhangi harici teknik veya finansal yardıma bir başlangıç adımı olarak paragraf c.3'te başvuru olan projenin varlığını koordine ederek başarılmalıdır.

6. Özel çıkarların ve kamuoyu desteğinin işbirliği her geliştirme projesi için ilerleme açısından büyük önem taşır. O konuda projenin biçimlendirilmesi sırasında, bir şehir kampanyası uygun kamu farkındalığını harekete geçirmek için yürütülmelidir.

Latin Amerika Düzeyinde Tavsiye

1. Latin Amerika ülkelerinin, Latin Amerika Sistemi dâhilinde başka herhangi bir anlaşma veya taahhüt benimsemeye karşı önyargılı olmadan, tarihi ve sanatsal anıtlar ve araziler meselesinde evrensel bir prensip olarak Venedik Sözleşmesi'ne bağlı kalması gerektiğini yinelemek uygundur.

2. Anıtın genelleştirilmiş kavramını On dokuzuncu ve Yirminci yüzyılların kültürel ifadelerine yaymak.

3. Amerikan Uluslarının tarihi ve sanatsal mirasının en çok ihtiyaç duyulan yeniden değerlendirilmesini yarıkürenin dışındaki başka ülkelere, onları bu yarıkürenin ülkelerine birleştiren ortak kültürel değerleri inşa etmede oynadıkları tarihi rolü belirleyerek, özellikle İspanya ve Portekiz'e bağlamak.

4. Amerikan Devletleri Organizasyonu arkeolojik, tarihi ve sanatsal yararlı anıtların artırılmasına yönelik olarak sağlamaya karar verdiği işbirliğini müze ve belgelere dayanan koleksiyonlarında ve ulusal halk biliminde içsel olan sosyolojik refahta temsil edilen başka miras kaynaklarına yaymalıdır.

5. Tartışmanın başladığı yerde onarım sona erdiği için, bu türde herhangi bir çalışmada başlangıç olarak tarihi araştırmaların yapılması kesinlikle gereklidir. İspanya'daki arşivler Latin Amerika şehirlerinin sözleşmeleri ve haritalarından bol miktarda kapsadığından, istihkâmlar ve sayısız bina hakkındakine ek olarak bol resmi belgeleme ve bu belgelerin katalog haline getirilmesi koloniye ait binaların birçoğuna ait olanlarla durmuş olduğundan, bunları kullanıma açmak son derece zordur, Amerika Devletleri Organizasyonu'nun özellikle Sevil'deki Hint'lilerinkini olmak üzere İspanya arşivlerindeki araştırmayı güncellemede ve kolaylaştırmada İspanya ile işbirliği yapılması yüksek derecede tavsiye edilmektedir.

6. 1935 tarihli Tarihi Değerdeki Taşınabilir Varlığın Korunması Hakkında Sözleşme'yi kaldırmak için yeni bir Latin Amerikan belgesi tasarlandığı için, yarıkürenin kültürel mirasının bu

önemli sektörünün, kendisini tehdit eden birçok riskten daha etkili ve kapsamlı korunması mümkün değildir.

7. Yukarıda geçenlerin tamamlanmasını beklerken, sonraki toplantısında Latin Amerika Kültürel Konseyi bütün üye devletlerden, kaçakçılığa veya yasadışı kazanç maruz kaldığı kanıtlandığında kültürel varlığın yasa dışı trafiğini durdurmak ve kendi köken ülkesine bu gibi nesnelerin kendi memleketine geri gönderilmesini başarmak için acil önlemler benimsemesini istemektedir.

8. İnsan kaynaklarının kıtlığının kültürel değeri artırmak için planların uygulanmasına ciddi bir handicap olduğunu akılda tutarak, o kaynaklar yenileme eğitiminde uzmanlaşan bir Latin Amerika merkezi veya kurumunun oluşturulması için kullanılabilir hale getirilmelidir. Dahası, mevcut her kurum taşınır varlık onarımındaki mevcut ihtiyaçları karşılamak için güçlendirilmelidir.

9. Yukarıdakilere önyargısız olarak ve acil ihtiyaçları derhal karşılamak üzere, OAS Genel Sekreterliği Burs ve Özel Eğitim Programlarının kullanımını sağlar; ayrıca Teknik Kooperatif Anlaşması OAS- İspanya altındaki Instituto de Cultura Hispania ve Mexico'daki (Madrid) Centro Regional parala Restauracion y Conservacion de Bienes Culturales ile kooperatif anlaşmaları oluşturulur.

10. Profesyonel ölçütler birliğini korumak amacıyla Latin Amerika ülkelerine özgü sorun hakkındaki deneyimi takas etmek gerekli olduğu için, geçici olarak Madrid'deki Instituto de Cultural Hispania'da merkezi bulunan Anıtların Yenilenmesinde Uzman Mimarlar Birliği tanınacaktır ve üye devletlerden birisinde kalıcı kurumu teşvik edilecektir.

Yasal Önlemler

1. Üye devletlerde yürürlükte olan koruyucu yasama, aranan hedefler için etkin uygulamayı sağlamak üzere güncellenmelidir.

2. Ticari işaret ve tabelaları yöneten yerel mevzuatlar tarihi menfaate sahip olan şehir alanlarının çevresel karakteristiklerini değiştiren reklâm türlerini kontrol etmek amacıyla öden geçirilmelidir.

3. Koruyucu yasamaya göre, anıtsal bölgeler veya çevresel değeri olan merkezler tarafından işgal edilen şehir boşluklarına şu şekilde sınırlar verilmelidir:

- en büyük anıtsal yoğunluk veya menfaate karşılık gelen çok yoğun bir şekilde korunan bir bölge
- yüksek tolerans derecesindeki bir koruma veya saygı bölgesi ve
- onu çevredeki doğal alanlarla bütünleştirme çabasındaki şehir manzarası koruma bölgesi.

4. Yasamayı günümüze taşıırken, bütün ülkeler artan bölge içinde dâhil edilen özelliklerin ve bir dereceye kadar, çevresinin artan değerini göz önüne almalıdır.

5. Aynı şekilde, sorumlu kurumlar tarafından oluşturulan düzenlemeler dâhilinde özel sermaye ile restore edilen binalar için vergi imtiyazlarının oluşturulması ile özel girişimi teşvik etmek için olasılık göz önüne alınmalıdır. Vergi imtiyazları aynı zamanda kamu faydalarının bir sonucu olarak özel niteliklere yüklenen sınırlama için tazminat olarak oluşturulabilir.

Teknik Önlemler

1. Çevresel menfaate sahip bir anıtın veya şehir alanının artırılması başlıca teknik bir sürecin sonucudur; sonuç olarak resmi idaresi bütün çalışmayı merkezileştiren uzman bir kuruma verilmelidir.

2. Her artırma projesi aynı zamanda benzersiz bir çözümü gerektiren benzersiz bir sorundur.

3. Projeyi yürüten çeşitli alanlardaki uzmanların teknik işbirliği mutlak bir şekilde aslidir. Son ürün büyük ölçüde bu uzmanların uygun koordinasyonuna dayanacaktır.

4. Bir projeye verilen öncelik belirli bir bölge için sonuçlanacak tahmin edilen ekonomik faydalara bağlı olmalıdır. Ancak mümkün olduğunca, restore edilecek varlığın kendine özgü anlamına veya aciliyet durumuna da dikkat edilmelidir.

5. Genel olarak, kültürel değeri artırmaya yönelik her proje ekonomik, tarihi, teknik ve idari sorunları gerektirir. Koruma, onarım ve yeniden yapılanmanın teknik sorunları varlık türüne göre değişir. Örneğin, arkeolojik anıtlar o alandaki uzmanların yardımını gerektirir.

6. Bir anıt hakkında üstlenilecek çalışmanın doğası ve kapsamı onu çevreleyen koşulların ve durumların kapsamlı bir çalışmasının sonuçları olan başlıca kararları gerektirir. Müdahale ve davranışlara karar verildiğinde, sonra gelen çalışma, şüphesiz onarımın dayandırıldığı gerçek belgelerde kullanılabilir bilgi veya anıtın dokusu için mutlak saygı ile ilerleyecektir.

7. Çevresel alanların değerini artırma çalışmalarında, o alanların limitleri ve değerleri tanımlanmalıdır.

8. Tanımlanıp değerlendirildiğinde, çevresel tarihi alanın değerinin artırılması şunları gerektirir:

- a. Son kullanımının ve alanda yürütülecek etkinliklerin çalışması ve tespiti
- b. Alanın değerinin artırılması için seyahat endüstrisi tarafından istenen altyapı ve adaptasyonlarının çalışmaları dahil olmak üzere onarım ve koruma çalışmasını tamamlamak için gerekli aşamaların ve yatırımın büyüklüklerinin çalışması.
- c. Alanın, mevcut binalar ve yeni yapılanma etkili kontrol edilecek şekilde maruz bırakılacağı düzenleyici mevzuatın analitik çalışması
- d. Şehir ve doğal manzaradaki tespit edici etkenler olarak toprak kullanımı, yoğunluğu ve hacmi için düzenlemelerin yanı sıra, tarihi merkeze bitişik alanlar için de bir düzenleme oluşturulmalıdır.
- e. Alanı hijyenik hale getirmek için gerekli yatırımın çalışması
- f. Değeri artırılabilecek alanın sürekli bakımını sağlamak için önleyici mekanizmaların çalışması

9. Kullanılabilir sınırlı finansman ve değer artırma planları için gereken teknik ekiplerin eğitim ihtiyacı ekonomik çıkarların ve teknik kolaylıkların tesadüf edeceği mekânlarda hazırlayıcı pilot projeleri biçimlendirmeyi uygun hale getirmektedir.

10. Tarihi veya çevresel anlama sahip bir şehir merkezinin değerinin artırılması için anlık finansal kaynakları aşan derecesi, kademeli olarak turist endüstrisinin ihtiyaçlarıyla uyum içinde yürütülmesi gereken çoklu aşamalarda planlanabilir ve planlanmalıdır. Ancak bu süreçte, projenin bir bütün olarak anlaşılması gerektiği ve katalog haline getirme, araştırma ve keşif çalışmasında hiçbir kesinti veya erteleme olmayacağı açıkça anlaşılmalıdır.

Katılımcı Uzmanlar

Guillermo de Zendegui, Toplantının Teknik Sekreteri; Renato Soeiro (Brezilya); Carlos M. Larrea; Jose Maria Vargas; Agustin Moreno; Oswaldo de la Torre; Earle W. Newton; Jose Manuel Gonzalez Valcarcel (İspanya); Carlos Flores Marini (Meksiko); Manuel E. del Monte (Dominik Cumhuriyeti); Manuel del Castillo Negrete (Meksiko); Benjamin Carrion; Hernan Cespo Toral (Ekvador); Filoteo Samaniego; Miguel A. Vasco; Carlos Zevallos; Christopher Tunnard; Jorge Lujan M.; Fernando Silva Santiesteban; Graziano Gasparini (Venezuela); Coğrafya ve Tarih Pan Amerikan Enstitüsü, Lidia C. De Camacho tarafından temsil edilmektedir.

Öğrenci Çevirmen: Şelale Dahyan

Öğrenci Proje Asistanı: Yaşar Serkeal Yıldırım